रोङ गाउँपालिका

रोङ राजपत्र

खण्ड : १ संख्याः ८ प्रकाशित मितिः २०७४/१२/०९

भाग-२

रोङ गाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि,२०७४

रोङ गाउँपालिका
२०७३

विपद व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४

कार्यपालिका बैठकबाट स्वीकृत मिति : २०७४/१२/०७

रोङ गाँउपालिकाको विपद व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन गर्न बनेको कार्यविधि

प्रस्तावना :-रोङ गाउँपालिकाको समग्र आर्थिक, सामाजिक, मानवीय तथा भौतिक संरचनाहरुको क्षतिलाई न्यूनीकरण, रोकथाम, राहत तथा पुनःस्थापनाका लागि नेपालको संविधानको अनुसुची -८ तथा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को परिच्छेद ३ दफा ११ उपदफा २ (न.६) बमोजिम विपद व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४ तयार गरी लागू गरिएको छ ।

परिच्छेद -१
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ : (१) यस कार्यविधिको नाम **"विपद व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४"** रहेको छ ।

(२) यो कार्यविधि गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत भएको मितिदेखि लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा : विषय र प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा

क) "कार्यविधि" भन्नाले विपद व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४ भन्ने सम्झनुपर्दछ ।

ख) "कोष" भन्नाले विपद व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन कोष भन्ने सम्झनुपर्दछ ।

ग) "व्यवस्थापन समिति" भन्नाले विपद व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन समिति सम्झनुपर्दछ ।

घ) "कार्यपालिका" भन्नाले रोङ गाउँपालिकाको गाउँ कार्यपालिका सम्झनुपर्दछ ।

ङ) "विपद" भन्नाले प्राकृतिक तथा मानवीय विपदलाई सम्झनुपर्दछ ।

३. कोष स्थापना : (१) विपद व्यवस्थापन कोष नाम गरेको एक कोषको स्थापना हुनेछ ।

४. कोषको सचिवालयः (१) कोषको सचिवालय गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा रहनेछ ।

परिच्छेद -२

कोषको अवधारणा, लक्ष्य, उद्देश्य र नीति

५. कोषको अवधारणा :(१) यस गाउँपालिकामा हुने सबै प्रकारका प्राकृतिक तथा मानव सृजित विपद तथा प्रकोपबाट प्रभावित व्यक्ति परिवार संघसंस्थाको संख्यामा कमी ल्याउन तथा आम जनमानसमा प्राकृतिक विपद बारे सचेतना अभिवृद्धि गर्दै विपदबाट हताहत हुनेको संख्या न्यूनीकरण गर्न, पिडित परिवारको पहिचान गरी राहत सहयोग र पुनःस्थापनामा सहयोग पुऱ्याउनु नै कोषको अवधारणा हुनेछ ।

६. लक्ष्य : (१) प्राकृतिक तथा मानव सृजित विपदको प्रकोपमा परेका परिवार संघसंस्थाहरुलाई राहत तथा पुनःस्थापनामा सहयोग पुऱ्याउने, विपद जोखिम व्यवस्थापन कृयाकलापको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्दै विपद व्यवस्थापनको क्षमतामा अभिवृद्धि गरी मानवीय तथा भौतिक क्षतिमा कमी ल्याउनु यस कोषको लक्ष्य रहेको छ ।

७. उद्देश्य : कोषका उद्देश्यहरु देहाय बमोजिम हुनेछन् :

(१) विपदबाट पिडितको उद्दार तथा पुनःस्थापनाका लागि जिल्ला, प्रदेश तथा संघ स्थित सबै निकाय/संघसंस्था बीच समन्वय गर्नुका साथै जनसहभागिता जुटाउन पहल गर्ने ।

(२) विपदका दृष्टिकोणले गाउँपालिकाका जोखिमपूर्ण क्षेत्रहरुको पहिचान गरी विपद रोकथाम तथा जोखिम व्यवस्थापनका लागि भौतिक तथा चेतनामूलक कार्यक्रम गर्ने ।

(३) विपदबाट हुन सक्ने जोखिमलाई न्यून गर्न नीतिगत तथा संस्थागत सुधार गर्ने ।

(४) विपद पिडितको आधारभूत आवश्यकताको परिपूर्तिका लागि क्षतिको मुल्यांकनका आधारमा तत्काल राहत उपलब्ध गराइ सहयोग गर्ने ।

(५) भवन तथा पूर्वाधार निर्माण कार्य प्रारम्भ गर्दा वातावरण मैत्री तथा भवन निर्माण आचार संहिता बमोजिम गर्ने, गराउने ।

(६) स्थानीय विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०६८ द्धारा निर्देशित विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमामा जोड दिने ।

(७) विपदबाट हुन सक्ने मानवीय तथा भौतिक क्षतिको न्यूनीकरणका लागि गाउँपालिकाको क्षमता विकास गर्ने ।

(८) विपद व्यवस्थापनको क्षेत्रमा काम गर्ने सबै निकायहरुका बीच समन्वय गर्ने ।

(९) विपदबाट पिडित भएकाहरुलाई तत्काल उद्धार तथा राहत सहयोगका लागि कोषको व्यवस्था गर्ने ।

(१०) विपद व्यवस्थापन, वातावरण संरक्षण, भवन निर्माण व्यवस्थापन सम्बन्धमा प्रचलित कानून बमोजिम गर्ने गराउने ।

८. नीति :

(१) विपदबाट पिडितको तत्काल उद्धार गर्ने ।

(२) विपद पिडितलाई उद्धार पछि राहत सहयोग उपलब्ध गराउने ।

(३) विपद पिडितलाई पहिचान गरी तत्काल पुनःस्थापनामा सहयोग पुऱ्याउने ।

(४) विपद पिडितहरुलाई सहयोग उपलब्ध गराउनका लागि सम्बन्धित सबै निकायहरुका बीच समन्वय गर्ने ।

(५) स्थानीय तहमा भवन निर्माण आचारसंहिता बमोजिम भौतिक संरचना निर्माण गर्ने गराउने तथा स्थानीय तहमा विपद जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्ने ।

परिच्छेद -३

कोषको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था

९. कोषको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन सम्बन्धी व्यवस्था :(१) कोषको लक्ष्य तथा उद्देश्यहरु प्राप्तिका लागि देहायबमोजिमको व्यवस्थापन समिति गठन हुनेछ :

क) गाउँपालिका अध्यक्ष - अध्यक्ष

ख) उपाध्यक्ष - सदस्य

ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वा निजले तोकेको प्रतिनिधि - सदस्य

घ) नेपाल प्रहरी, नेपाली सेना तथा सशस्त्र प्रहरीका स्थानीय प्रमुख - सदस्य

ङ) सम्बन्धित गाउँपालिकामा रहेको स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख - सदस्य

च) गाउँपालिका क्षेत्र भित्रको रेडक्रस सोसाईटी शाखा वा उपशाखाहरुले आफू मध्येबाट सिफारिश गरी पठाएको एक जना - सदस्य

छ) वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समितिका संयोजक - सदस्य

ज) योजना अनुगमन तथा प्रशासन शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव

(२) व्यवस्थापन समितिको बैठक सामान्यतया वर्षमा ३ पटक बस्ने छ ।

(३) अध्यक्षको निर्देशनमा सदस्य सचिवले बैठक बोलाउनेछ ।

(४) आवश्यकता अनुसार व्यवस्थापन समितिको बैठक जुनसुकै समयमा पनि बोलाउन सकिनेछ ।

(५) व्यवस्थापन समितिको सम्पूर्ण सदस्य संख्याको कम्तीमा पचास प्रतिशत सदस्य उपस्थित भएका बैठकको गणपूरक संख्या पुरा भएको मानिनेछ ।

(६) बैठकको निर्णय अध्यक्षद्वारा प्रमाणित हुनेछ ।

१०. समितिको काम कर्तव्य र अधिकारः (१) विपद व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछन् ।

क) विपद व्यवस्थापनका लागि आर्थिक श्रोत जुटाउने,

ख) कोषको बार्षिक योजना तर्जुमा गरी गाउँसभामा पेश गर्ने,

ग) विपद सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने,

घ) विपदबाट पिडित व्यक्ति परिवार र संघसंस्थालाई तत्काल राहत उपलब्ध गराउने,

ङ) विपदबाट पिडीतका लागि पुनः स्थापनाको व्यवस्था गर्ने,

च) वार्षिक योजना तथा कार्यक्रम संचालन गर्दा वातावरण मैत्री बनाउन समन्वयकारी भुमिका निर्वाह गर्ने,

छ) विकास प्रकृयामा विपद जोखिम न्यूनीकरणलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने ,

ज) कोषका कार्यहरुको अनुगमन, सुपरीवेक्षण तथा प्रगति समिक्षा गर्ने,

झ) स्थानीय तहका विपद जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी योजनाहरुको तर्जुमा र कार्यान्वयन गराउदै विपद जोखिम व्यवस्थापन लाई संस्थागत गरी विपद उत्थानशील समाजको निर्माण गर्ने ।

<u>११. अध्यक्षको काम कर्तव्य र अधिकारः</u> (१) अध्यक्षको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ

क) बैठकको अध्यक्षता गर्ने,

ख) बैठक बोलाउन सचिवलाई निर्देशन दिने,

ग) बैठकमा प्रतिवेदन पेश गर्ने, प्रस्ताव पेश गर्ने गराउने,

घ) समितिका सदस्यहरुलाई कामको बाँडफाँड गर्ने तथा कामको आवश्यक समन्वय गर्ने,

ङ) कोषको वित्तीय श्रोत जुटाउने र परिचालन गर्ने गराउने,

च) कोषका निर्णयहरु सार्वजनिक गरी पारदर्शिता कायम गराउने,

छ) कोषको बैठक सहभागितात्मक रुपमा गराउने,

ज) कोषका तर्फबाट अन्य निकायमा प्रतिनिधित्व गर्ने गराउने,

झ) कोषका तर्फबाट अन्य निकाय, संघ-संस्थासंग सम्झौता गर्नुपर्ने भए गर्ने गराउने,

ञ) कोषको योजना तर्जुमा तथा सो को स्वीकृति गर्न गराउन आवश्यक कार्वाही गर्ने गराउने,

ट) कोषका कामको अनुगमन मुल्यांकन गर्ने गराउने,

<u>१२. सदस्य सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकारः</u> (१) सदस्य सचिवको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछः

क) अध्यक्षको आदेशानुसार बैठक बोलाउने, अध्यक्षसँग सल्लाहमा छलफलका विषयबस्तुहरु तयार गरी निर्णयार्थ बैठकमा पेश गर्ने,

ख) बैठकको निर्णय लेख्ने, कोषका सबै कागजातहरु जिम्मा लिने,

ग) कोषसंग सम्बन्धित सूचनाहरु, तथ्याङक तथा अभिलेख अध्यावधिक गर्ने,

घ) अध्यक्षले तोकेका अन्य कार्यहरु गर्ने,

ङ) कोषका प्रशासनिक तथा अन्य दैनिक कार्यहरु गर्ने,

च) कोषका कार्यक्रम तर्जुमा स्वीकृति र कार्यान्वयन गर्न आवश्यक कार्वाही गर्ने,

छ) कार्यक्रमहरुको अनुगमन गर्ने गराउने,

ज) कोषको चल अचल सम्पत्तिको संरक्षण गर्ने गराउने ।

१३. सदस्यको काम कर्तव्य र अधिकारः (१) कोषको सदस्यको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :

क) बैठकमा उपस्थित भई छलफलमा सक्रियतापूर्वक भाग लिने,

ख) अध्यक्षको काममा सहयोग पुऱ्याउने,

ग) तोकिएको जिम्मेवारी पूरा गर्ने,

घ) बैठकमा निर्णयमा पुग्न मतदान गर्न पर्ने भए मतदान गर्ने,

ङ) अध्यक्षले तोकेका अन्य दायित्व निर्वाह गर्ने,

च) कोषका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।

परिच्छेद -४

आर्थिक तथा प्रशासनिक व्यवस्था

१४. कोषको वित्तीय व्यवस्थापनः (१) कोषमा देहाय बमोजिम रकमहरु रहने छन् :

क) गाउँसभाबाट विपद व्यवस्थापन कोषका लागि वार्षिक रुपमा विनियोजन हुने रकम ।

ख) अन्य स्थानीय तहबाट प्राप्त हुने रकम ।

ग) दातृ निकाय, परियोजना, गैर सरकारी संस्था बाट प्राप्त हुने रकम ।

घ) कोषलाई सेवा शुल्क बाट प्राप्त हुने रकम ।

ङ) कोषलाई अन्य विभिन्न स्रोतहरु बाट प्राप्त हुने रकम ।

च) संघीय सरकार, प्रदेश सरकारबाट प्राप्त अनुदान सहयोग हुने रकम ।

(२) कोषको रकम नेपाल राष्ट्र बैंकद्धारा 'क' वर्गको इजाजत प्राप्त कुनैपनि बैंकमा छुट्टै खाता खोली जम्मा गरिनेछ । कोषको खाता संचालन गाउँपालिकाको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत र लेखा प्रमुख वा निजले तोके बमोजिम लेखासम्बद्ध कर्मचारीको संयुक्त दस्तखतबाट हुनेछ ।

(३) कोषको लेखापरीक्षण प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१५. कोषको आर्थिक व्यवस्थाः कोषको आर्थिक व्यवस्था यस कार्यविधिमा तोकिएबमोजिम र अन्य कुराको हकमा स्थानीय तहको आर्थिक प्रशासन सम्बन्धि प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

१६. खर्च गर्न नपाइने : कोषमा जुन प्रयोजनका लागि रकम प्राप्त भएको हो सो बाहेक अन्य प्रयोजनमा रकम खर्च गर्न पाइने छैन ।

१७. प्रशासनिक व्यवस्था: कोषको प्रशासनिक तथा आर्थिक कारोवार गाउँ कार्यपालिकाको कर्मचारीहरुबाट नै संचालन गरिनेछ ।

१८. बैठक भत्ता: कोषको व्यवस्थापन समितिको बैठकमा भाग लिने पदाधिकारी सदस्यहरु तथा अन्य आमन्त्रितहरुलाई गाउँपालिकाको मापदण्ड अनुसार बैठक भत्ता उपलब्ध गराइनेछ ।

१९. कार्यक्रम संचालन सम्बन्धी खर्च व्यवस्था : (१) कोषबाट संचालन हुने कार्यक्रमहरु कोषले आफै वा अन्य सरकारी/गैरसरकारी निकायसँग मिलेर संचालन गर्न सक्नेछ ।

(२) कोषले आफ्नो कार्यक्रम गैर सरकारी संघ संस्थाहरुको प्रविधिक सहयोगवाट संचालन गराउन सक्नेछ ।

(३) गाउँपालिका क्षेत्रभित्र प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रुपमा विपद व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमहरु अन्य कुनै निकायद्धारा संचालन गरिएतापनि उक्त कार्यक्रम संचालनको स्वामित्व गाउँ कार्यपालिकामा रहेको मानिनेछ ।

२०. राहत तथा उद्धार कार्य संचालन सम्बन्धि व्यवस्था : गाउँपालिकाको कुनै पनि वडामा विपद आइपरेको अवस्थामा देहाय बमोजिमको व्यवस्थापन गरिनेछ :

क) विपद प्रभावित स्थानको पहिचान गरी तत्काल उद्धारको व्यवस्था गर्ने ,

ख) उद्धार पछि विपद प्रभावित व्यक्ति, परिवार तथा संघ संस्थाहरुको वर्गीकरण गरी वडा कार्यालय मार्फत लगत राख्ने ,

ग) वडा समितिद्धारा विपद प्रभावितहरुको सर्जमिन मुचुल्का गराइ राहतका लागि वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समितिमा सिफरिस गर्ने ,

घ) वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन समितिबाट विपद व्यवस्थापन कोष संचालन तथा व्यवस्थापन समिति समक्ष राहत वितरणका लागि सिफारिश गर्ने ,

ङ) यस खण्डमा जेसुकै लेखिएको भएतापनि यस सम्बन्धमा गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय अन्तिम हुनेछ ।

२१ विपद प्रभावित वर्गीकरण : गाउँपालिकामा आईपर्ने विपदबाट प्रभावितहरुको वर्गीकरण देहायबमोजिम हुनेछ :

क) सामान्य प्रभावित : प्राकृतिक वा मानव सृजित विपद जस्तै भुकम्प, बाढी, पहिरो, माहामारी, आगलागी आदिबाट सामान्य क्षति भएका व्यक्ति परिवार तथा संघ संस्थाहरु,

ख) आशिंक प्रभावित : प्राकृतिक वा मानव सृजित विपदबाट प्रभावित भएकाहरु जस्तैः घरमा सामान्य क्षति भएका तर बस्न लायक, पहिरोले खेतबारीमा सामान्य क्षति पुर्‍याएका, आगलागी

भई घर तथा मानव जन, चौपाया पशुपंक्षीमा सामान्य भौतिक क्षति भएका तथा माहामारीबाट सामान्य क्षति भएका ।

ग) अति प्रभावित : माहामारी एवं प्राकृतिक तथा मानव सृजित विपदबाट प्रभावित भई जनधनको क्षती व्यहोरेका परिवारका सदस्यको मृत्यु भएका, वसोवास गर्ने घर एंव अन्य भौतिक पूर्वाधार नष्ट भएका, अङ्ग भङ्ग भई जिवीकोपार्जनका लागि अरुमाथि आश्रित हुन पुगेका ।

२२. राहत वितरण व्यवस्थापन सम्बन्धी : १) विपद प्रभावित क्षेत्र रहेको सम्बन्धित वडाको सिफारिशमा विपद प्रभावितहरुलाई बुंदा नं २१(क) बर्गीकरणमा परेकाहरुलाई एकहजार देखि दश हजारसम्म उपलब्ध गराउने ,

२) प्रभावित क्षेत्र रहेको सम्बन्धित वडाको सिफारिशमा विपद प्रभावितहरुलाई बुंदा नं. २१ (ख) बर्गीकरणमा परेकाहरुलाई प्रति परिवार दशहजार देखि पन्ध्रहजार सम्म उपलब्ध गराउने,

३) प्रभावित क्षेत्र रहेको सम्बन्धित वडाको सिफारिसमा विपद प्रभावितहरुलाई बुंदा नं. २१ (ग) बर्गीकरणमा परेकाहरुलाई देहाय बमोजिम राहत उपलब्ध गराउने,

क) परिवारका सदस्यहरु मृत्यु भएमा प्रति परिवार रु ५०,०००/-

ख) घरवार विहीन भएकालाई अवस्था हेरी प्रति परिवार बढीमा रु ३०,०००/- सम्म

ग) अङ्गभङ्ग भएका परिवारलाई प्रति व्यक्ति रु १०,०००/-

घ) शारिरीक रुपमा घाइते भई उपचाररत अवस्थामा रहेका प्रति व्यक्ति रु ७,०००/-

ङ) अति प्रभावितको सिफारिशमा परेका संघसंस्थाहरुको हकमा महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक सम्बन्धी काम गर्ने संस्थाहरुलाइ मर्मत संभार तर्फ रु १०,०००/- तथा अन्य संस्थाहरुलाई रु ५०००/-

च) विपदका कारणले लामो समयसम्म उपचार गराउनुपर्ने अङ्गभङ्ग लगायत गम्भीर प्रकृतिका घाइते एवं बिरामीलाई सहयोग उपलब्ध गराउनु परेमा समितिको शिफारिशमा कार्यपालिकाको निर्णयानुसार हुनेछ ।

२३ वडास्तरीय विपद प्रभावित पहिचान समिति : वडास्तरीय विपद प्रभावित पहिचान समिति देहायबमोजिम हुनेछ,

क) वडा अध्यक्ष -संयोजक

ख) वडा सदस्यहरु -सदस्य

ग) सम्बन्धित वडामा रहेका सुरक्षा निकायका प्रमुख -सदस्य

घ) सम्बन्धित वडामा रहेका स्वास्थ्य संस्थाका प्रमुख -सदस्य

ङ) सम्बन्धित वडामा स्थापित नेपाल रेडक्रस सोसाइटीको प्रतिनिधि एक जना -सदस्य

च) वडा सचिव -सदस्य सचिव

परिच्छेद -५

विविध

२४ कोष बाट कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने : गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, गाउँ कार्यपालिका र यस अर्न्तगतका समिति वा उपसमितिबाट विपद सम्बन्धि कार्यक्रम संचालन गर्दा यस कोषबाट मात्र संचालन गरिनेछन् ।

२५ जाँचपास तथा फरफारक : कोषबाट संचालित गरिने कार्यक्रमको जाँचपास तथा फरफारक प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

२६ गाउँपालिका विकास योजनामा समावेश गर्ने : कोषबाट स्वीकृत वार्षिक योजना तथा कार्यक्रमहरु गाउँपालिकाको विकास योजनामा समावेश गर्नुपर्नेछ ।

२७ कार्यविधिको संशोधन: यस कार्यविधिलाई संशोधन गर्न आवश्यक देखिएमा व्यवस्थापन समितिको सिफारिसमा कार्यपालिकाले गर्नेछ ।

२८ खारेजी र बचाउ :

१) यस कार्यविधिमा व्यवस्था भएका कुराहरुको हकमा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४, स्थानीय तहको आर्थिक प्रशासन सम्बन्धी प्रचलित कानूनसँग बाझिन गएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः खारेज भएको मानिनेछ ।

२) कुनै कारणबाट कोष संचालन हुन नसकेमा गाउँ कार्यपालिकाले कोषलाई खारेज गर्न सक्नेछ ।

३) कोष खारेज भएमा कोषमा रहेको चलअचल सम्पत्ति तथा दायित्व गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा स्वतः सर्नेछ ।

आज्ञाले,
डिक प्रसाद दाहाल
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत